

МОНГОЛ УЛСЫН
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙДЫН
ТУШААЛ

2023 оны 12 сарын 05 өдөр

Дугаар А/427

Улаанбаатар хот

Химийн хордлогыг тандах, бүртгэх,
мэдээлэх журмыг шинэчлэн
батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.7 дахь хэсэг, Статистикийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2.3 дахь заалт, Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1-д заасныг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. "Химийн хордлогыг тандах, бүртгэх, мэдээлэх журам"-ыг нэгдүгээр, "Химийн хордлогын тандах, бүртгэх, мэдээлэх үе шат"-ыг хоёрдугаар, "Химийн хордлогын тохиолдолд суурилсан тандалтыг бүртгэх, мэдээлэх маяг"-ыг гуравдугаар, "Химийн хордлогыг тандах тархвар судалгааны хуудас"-ыг дөрөвдүгээр, "Химийн хордлогын дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан тандалтын мэдээг бүртгэх хуудас"-ыг тавдугаар, "Химийн бодисын ангилал, хордлогот өвчний үед илрэх эмнэл зүйн шинж тэмдгийн лавлагаа"-г зургаадугаар, "Химийн хордлогот өвчний олон улсын ангиллын лавлагаа"-г долоодугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.
2. Химийн хордлогыг тандах, бүртгэх, мэдээлэх журмын хэрэгжилтийг ханган, салбар хоорондын уялдааг зохицуулж ажиллахыг Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв, аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар болон бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагын дарга, захирал нарт үүрэг болгосугай.
3. Тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажиллахыг Нийтийн эрүүл мэндийн газар (Д.Баярболд)-т даалгасугай.
4. Энэ тушаал батлагдсантай холбогдуулан Эрүүл мэндийн сайдын 2013 оны 467 дугаар тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

САЙД С.ЧИНЗОРИГ

141224838

12

Эрүүл мэндийн сайдын 2023 оны
12 дугаар сарын 05 ны өдрийн 12 дугаар
тушаалын 1 дүгээр хавсралт

ХИМИЙН ХОРДЛОГЫГ ТАНДАХ, БҮРТГЭХ, МЭДЭЭЛЭХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1. Химийн хордлогын тохиолдол, дэгдэлт-үйл явдлыг тандах, бүртгэх, мэдээлэх, эрсдэлийн үнэлгээ хийх, тархвар судлалын оношийг баталгаажуулах, хордлогын эх үүсвэр, шалтгаан, хамрах хүрээ, тархалтын түвшинг тогтоох, эргэн мэдээлэх, хариу арга хэмжээ авах харилцааг энэ журмаар зохицуулна.

2. Химийн хордлогын тохиолдол, дэгдэлт-үйл явдал нь техник, мэргэжлийн чадавх, дотоод нөөцөөс давсан, их хэмжээний хохирол учруулахаар бол Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу хариу арга хэмжээ авах бөгөөд уг харилцааг энэ журмаар зохицуулахгүй.

3. Химийн хордлогыг тандах, бүртгэх, мэдээлэх, урьдчилан сэргийлэхэд аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, эрдэм шинжилгээ, сургалт, судалгааны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг холбогдох бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллага болон Цэргийн төв эмнэлгийн Хордлогын яаралтай тусламжийн төв дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

4. Химийн хордлогын тандалт нь шалтгаан тодорхойгүй, цаашид тархах, хүрээлэн буй орчин бохирдох, хүний эрүүл мэнд, амь нас эрсдэхээс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээг шуурхай авч хэрэгжүүлэх, шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдээллийг бүрдүүлэхэд чиглэгдэнэ.

5. Химийн хордлогыг тандах, мэдээлэх үйл ажиллагаанд хордлогын талаарх яаралтай болон тогтмол мэдээг хүлээн авах, бүртгэх, эрсдэлийн үнэлгээ хийх, тархвар судлалын оношийг баталгаажуулах, хордлогын эх үүсвэр, шалтгаан, хамрах хүрээ, тархалтын түвшинг тогтоох, эргэн мэдээлэх болон бусад хариу арга хэмжээ авах зэрэг үйл ажиллагаа хамаарна.

Хоёр. Нэр томьёоны тодорхойлолт

2.1. Энэ журамд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

2.1.1. "химийн бодис" гэж химийн тогтмол найрлагатай, өөрийн тодорхой шинж чанарыг агуулсан материйн хэлбэрийг;

2.1.2. "химийн хордлого" гэж химийн бодисын нөлөөгөөр хүний бие махбод, эрхтэн, тогтолцооны бүтэц, үйл ажиллагаанд эмгэг үүсэхийг;

2.1.3. "химийн аюултай бодис" гэж тэсрэмтгий, шатамхай, цочромтгой, исэлдүүлэгч болон идэмхий шинж чанартай химийн бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

2.1.4. "химийн хортой бодис" гэж хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд хор, аюул учруулах шинж чанартай химийн бодисыг;

2.1.5. "цочмог хордлого" гэж химийн бодис, түүний үйлчлэлийн нөлөөгөөр хүний бие махбод, бодисын солилцоонд өөрчлөлт орох, эд эрхтэн богино хугацаанд өртөж, амь насанд аюул учрах, үхэлд хүргэх байдлаар илрэх хурц эмгэгийг;

2.1.6. "архаг хордлого" гэж химийн бодисын үйлчлэлийн нөлөөгөөр хүний бие махбод удаан хугацаанд хордож, өвчин эмгэг үүсэхийг;

2.1.7. "химийн хордлогын голомт" гэж химийн хортой, аюултай бодисын бохирдолд өртсөн газар, талбай, нутаг дэвсгэрийг;

2.1.8. "дэгдэлт" гэж ижил төрлийн эмнэл зүйн шинж тэмдэг илэрсэн хоёр ба

түүнээс дээш химийн хордлогын голомтыг;

2.1.9. "тохиолдолд суурилсан тандалт" гэж химийн хордлогын улмаас үүссэн өвчний хам шинж, сэжигтэй, өвөрмөц тохиолдлыг тогтсон хугацаанд мэдээлэх, хариу арга хэмжээ авах, эргэн мэдээлэх үйл ажиллагааг;

2.1.10. "дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан тандалт" гэж эрүүл мэндэд ноцтой нөлөөлж болзошгүй өвчний шинж тэмдэг, тэдгээрийг үүсгэх хүчин зүйлсийн талаарх мэдээллийг цуглуулж, нягтлан баталгаажуулах, хариу арга хэмжээ авах, эргэн мэдээлэх үйл ажиллагааг;

2.1.11. "сэжигтэй тохиолдол" гэж өвчний нууц үеийн дотор тухайн өвчинд өртсөн, өвчин үүсгэгч хүчин зүйл (химийн бодис) өвчтөнөөс авсан шинжлэгдэхүүн болон эрүүл зүйн шинжилгээний сорьцод хийсэн лабораторийн шинжилгээгээр батлагдаагүй, эсвэл шинжилгээ хийгдээгүй боловч эмнэл зүйн өвөрмөц шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдлыг;

2.1.12. "магадлалтай тохиолдол" гэж өвчний нууц үеийн дотор тухайн өвчин үүсгэх хүчин зүйлс (хор болон бусад)-д өртсөн, эрүүл зүйн лабораторийн шинжилгээгээр батлагдсан боловч өвчтөнөөс авсан шинжлэгдэхүүнд өвчин үүсгэх тодорхой хүчин зүйл илрээгүй буюу өвчин бүрэн батлагдаагүй, эсвэл шинжилгээ хийгдээгүй боловч эмнэл зүйн өвөрмөц шинж тэмдэг илэрсэн, сэжигтэй тохиолдлыг;

2.1.13. "батлагдсан тохиолдол" гэж нууц үед тухайн үүсгэгчид өртсөн, лабораторийн шинжилгээний дүн эерэг (хор болон бусад шалтгааны хүчин зүйл илэрсэн эсвэл ийлдэс судлалын сорил эерэг гарсан), эмнэл зүйн өвөрмөц шинж тэмдэг илэрсэн хүнийг;

2.1.14. "нууц үе" гэж химийн хордлогод өртсөнөөс хойш анхны шинж тэмдэг илрэх хүртэлх хугацааг;

2.1.15. "эрсдэлийн үнэлгээ" гэж аюулыг тодорхойлж, аюулд өртөх магадлалыг тооцон, өртсөн тохиолдолд гарч болох үр дагаврыг чанарын болон тоон аргаар үнэлэх аргачлалыг;

Гурав. Химийн хордлогыг тандах, бүртгэх, мэдээлэх үйл ажиллагаа

3.1. Энэ журмыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр эрүүл мэндийн байгууллагад мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, шийдвэр гаргагч нарыг нотолгоонд суурилсан мэдээллээр хангах, төлөвлөх, эмнэлгийн мэргэжилтнийг сургах, зөвлөмжөөр хангах ажлыг Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв (цаашид "НЭМҮТ" гэх)-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж хариуцан гүйцэтгэнэ. Химийн хордлогын тандалтыг тохиолдолд суурилсан болон дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан аргачлалаар зохион байгуулна.

3.2. Химийн хордлогын тандалтын үйл ажиллагааг орон нутгийн түвшинд аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газрын тархвар судлаач эсвэл биостатистикч эмч хариуцаж, тухайн орон нутгийн онцгой байдал, байгаль орчны хяналт, мал эмнэлгийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран ажиллана.

3.3. Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн "H-info" болон Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын "E-health" программд НЭМҮТ-д нэвтрэх, өгөгдөл дамжуулах эрхийн зөвшөөрлийг олгох, холбогдсон өмчийн бүх хэлбэрийн эрүүл мэндийн байгууллагууд химийн бодисын хордлогын батлагдсан тохиолдлыг өдөр тутам бүртгэж, цахим мэдээллийн сан үүсгэнэ.

3.4. Батлан хамгаалах яамны харьяа Цэргийн төв эмнэлэг нь яаралтай тусламж үзүүлэх хуудсаар бүртгэж, сар бүр нэгтгэсэн тайланг НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгжид ncph.info@gmail.com цахим хаягаар дараа сарын 05-ны дотор хүргүүлнэ.

3.5. "H-info" болон "E-health" программд холбогдоогүй бусад эрүүл мэндийн байгууллагууд химийн бодисын хордлогын тохиолдолд суурилсан тандалтыг батлагдсан маягтын дагуу бүртгэж, мэдээллийн сан үүсгэнэ. Тайланг цахим болон цаасан хэлбэрээр заасан хугацаанд Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв болон НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгжид тогтмол хүргүүлнэ.

3.6. НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж нь Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн "H-info" программ болон бусад хэлбэрээр ирүүлсэн тайланг тандалтын тусгай программд хөрвүүлэн боловсруулж, дүн шинжилгээ хийн, цахим мэдээллийн санд нэгтгэнэ.

3.7. Тандалтын мэдээг нэгтгэх, дүн шинжилгээ хийх, шалтгаан, хамаарлыг тогтоохдоо Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан хүн ам зүйн үзүүлэлт, статистик мэдээг ашиглана.

3.8. Химийн хордлогод хамаарах үйлдвэрлэлийн хурц хордлогыг Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогыг судлан бүртгэх дүрмийн дагуу бүртгэж мэдээлнэ.

3.9. Химийн хордлогод хамаарах хүнсний химийн хордлогыг Хоол хүнсээр дамжих өвчнийг тандах, хянах журамд заасны дагуу бүртгэж мэдээлнэ.

Дөрөв. Тохиолдолд суурилсан тандалт

4.1. Химийн хордлогын тохиолдолд суурилсан тандалтын үйл ажиллагаанд Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль, Статистикийн тухай хууль, Эрүүл мэндийн сайдын 2019 оны А/611 дүгээр тушаалаар баталсан Эрүүл мэндийн салбарын статистик мэдээ, мэдээллийн журмыг баримтална.

4.2. Өмчийн бүх хэлбэрийн эрүүл мэндийн байгууллагууд өдөр тутмын амбулаторийн үзлэг болон хэвтэн эмчлүүлэгчдийн үзлэгээр химийн бодисын хордлогын тохиолдолд суурилсан тандалт хийнэ. Химийн бодисын хордлогын батлагдсан тохиолдол бүрийг өвчний олон улсын 10 дугаар ангиллын дагуу кодлон АМ1А,Б маягтаар бүртгэн, "H-info" программын мэдээллийн санд нэгтгэнэ.

4.3. Үндсэн онош буюу үндсэн өвчний код нь тухайн өвчний мөн чанарыг харуулах ба энэ нь өвчний олон улсын ангиллын XIX бүлгийн код байна.

4.4. Химийн хордлогын сэжигтэй болон магадлалтай тохиолдолд өвчтөн, хавьтагчдаас авсан шинжлэгдэхүүнийг аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг, төрөлжсөн нарийн мэргэжлийн болон клиникийн эмнэлэг, хувийн эмнэлгийн магадлан итгэмжлэгдсэн лаборатори, шаардлагатай тохиолдолд хувийн хэвшлийн итгэмжлэгдсэн лаборатори болон НЭМҮТ-ийн лавлагаа лабораторид өгч шинжлүүлэн, онош баталгаажсан тохиолдолд мэдээллийн санд бүртгэж, мэдээлнэ.

4.5. Өмчийн бүх хэлбэрийн эрүүл мэндийн байгууллагын эрүүл мэндийн мэдээллийн сан хариуцсан мэргэжилтэн, биостатистикч эмч нар химийн бодисын хордлогын тохиолдолд суурилсан тандалтын цахим мэдээллийн сангаас сарын тайланг дараа сарын 10-ны дотор, улирлын тайланг дараа улирлын эхний сарын 15-ны дотор, жилийн тайланг тухайн оны 12 дугаар сарын 31-нээр тасалбар болгон дараа жилийн 01 дүгээр сарын 10-ны дотор нэгтгэн аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газарт хүргүүлнэ.

4.6. Аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар нь эрүүл мэндийн байгууллагуудын тайланг батлагдсан маягтын дагуу нэгтгэж, Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвд цахим болон цаасан хэлбэрээр баталгаажуулан хүргүүлнэ.

4.7. НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж нь химийн бодисын хордлогын сар, улирал, жилийн тайлан мэдээг Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн "H-info" программаас хөрвүүлэн авч, нэгдсэн цахим мэдээллийн сан үүсгэнэ.

4.8. НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж нь цахим мэдээллийн сангийн нэгтгэлийг Эрүүл мэндийн яаманд сар бүрийн 15-ны дотор, улирлын тайланг дараа улирлын эхний сарын 20-ны дотор, жилийн тайланг дараа жилийн 01 дүгээр сарын 20-ны дотор тус тус тайлагнаж, холбогдох байгууллагыг мэдээллээр ханган, хариу арга хэмжээг төлөвлөх үйл ажиллагааг хариуцна.

4.9. Химийн бодисын нөлөөгөөр нийгмийн эрүүл мэндэд ноцтой эрсдэл үүссэн болон Засгийн газрын тогтоол, яам, агентлагийн тушаал, шийдвэрээр химийн бодисын хордлогын мэдээг хугацаа харгалзахгүй гаргуулан авч болно.

Тав. Дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан тандалт

5.1. Химийн хордлогын дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан тандалтыг Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль, Гамшгийн тухай хууль, Монгол Улсын Шадар сайдын 2023 оны 28 дугаар тушаалыг баримтлан зохион байгуулна.

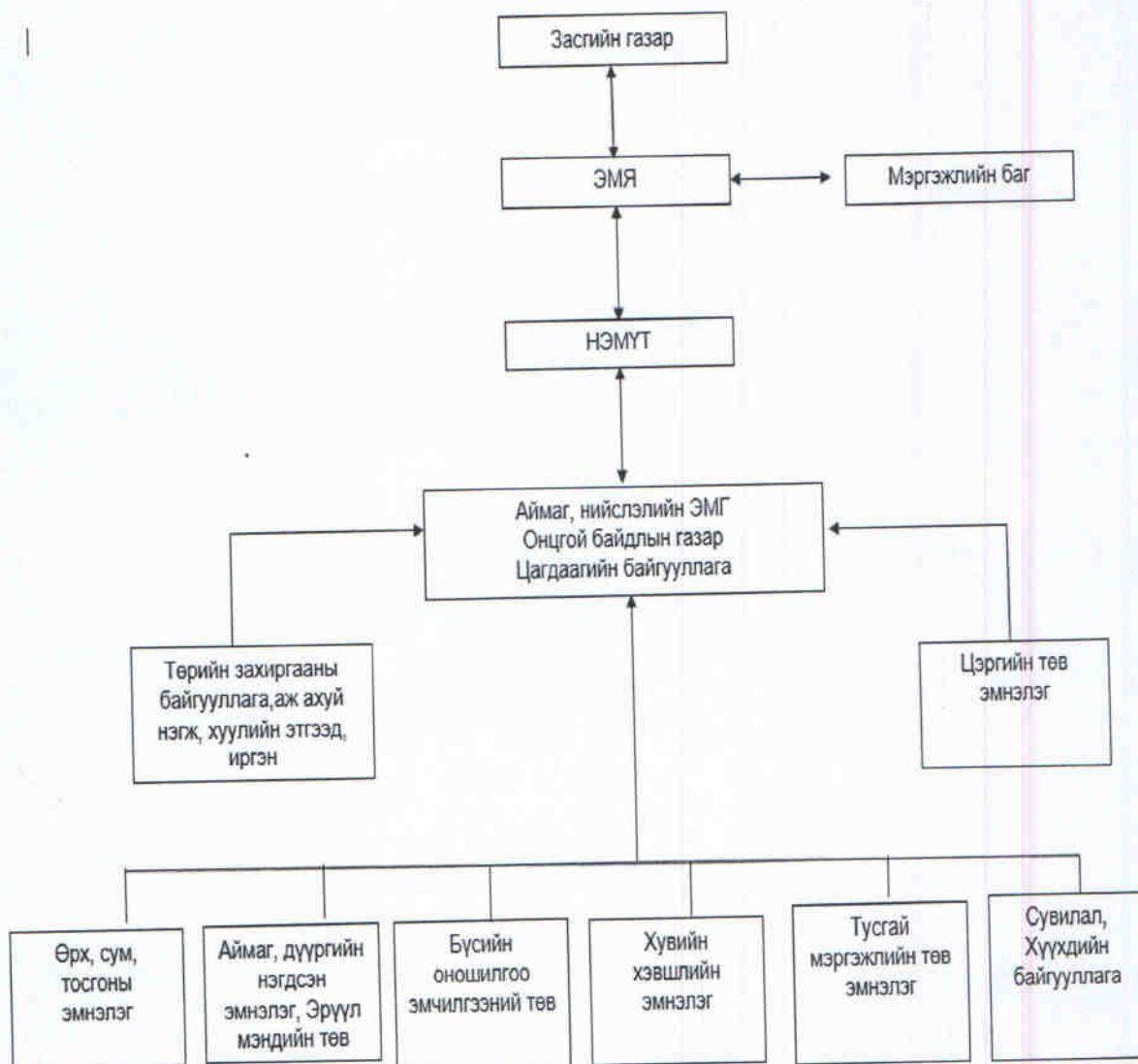
5.2. НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж нь химийн хордлогын дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан тандалтын мэдээг батлагдсан маягтын дагуу хүлээн авч, мэдээллийн сан үүсгэнэ.

5.3. Химийн хордлогын дэгдэлт болон үйл явдалд суурилсан тандалтын мэдээг анх оношилсон эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтан батлагдсан маягтын дагуу бүртгэж, 2 цагийн дотор аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газрын Онцгой байдлын хэлтэс, химийн бодисын аюулгүй байдал хариуцсан мэргэжилтэн, НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж (ncph.info@gmail.com) цахим хаягаар шуурхай мэдээлнэ.

5.4. Аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар холбогдох бусад байгууллагатай хамтран хордлогын голомтот бүсэд тархвар судлалын тандалт судалгаа, хяналтыг зохион байгуулж, эрүүл зүйн ба эмнэл зүйн хамтарсан урьдчилсан дүгнэлтийг Эрүүл мэндийн яаманд 6 цагийн дотор мэдээлнэ.

5.5. Дэгдэлт-үйл явдал гэж үзсэн даруйд химийн хордлогын дэгдэлт-үйл явдалд суурилсан тандалтын эрсдэлийн үнэлгээг Монгол Улсын Шадар сайдын 2023 оны 28 дугаар тушаалын дагуу Онцгой байдлын ерөнхий газар болон НЭМҮТ-ийн хор судлал, шуурхай удирдлагын нэгж холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран гүйцэтгэж, эрсдэлийн үнэлгээнээс хамаарч хариу арга хэмжээг шуурхай төлөвлөн ажиллана.

Хоёр. Дэгдэлт-Үйл явдалд суурилсан тандалт

12 дугаар сарын 05-ны өдрийн 122 дугаар
тушаалын 3 дугаар хавсралт

**ХИМИЙН ХОРДЛОГЫН ТОХИОЛДОЛД СУУРИЛСАН
ТАНДАЛТЫГ БҮРТГЭХ, МЭДЭЭЛЭХ МАЯГТ**

№	Мэдээлэл	Тайлбар
1.	Хордлогын тохиолдлын огноо	
2.	Хордлого анх илэрсэн газрын хаяг, байршил	
3.	Өртсөн хүний овог нэр	
4.	Өртсөн хүний нас, хүйс	
5.	Өртсөн хүний регистрийн дугаар	
6.	Хордлогын шалтгаан	
7.	Онош	
8.	Оношийг лабораториор баталгаажуулсан эсэх	
9.	Өвчтөнд тусламж үйлчилгээ үзүүлсэн эсэх	
10.	Өвчтөний тавилан	
11.	Мэдээлсэн хүний овог, нэр	
12.	Мэдээлсэн хүний албан тушаал, ажлын газрын хаяг	
13.	Мэдээлсэн хүний холбоо барих дугаар	

ХИМИЙН ХОРДЛОГЫГ НЭГТГЭН МЭДЭЭЛЭХ МАЯГТ

№	Нийслэл/Аймаг/ Дүүрэг/Эмнэлгийн нэр	Илэрсэн хордлогын тохиолдлын тоо	Хордлогын шалтгаан	Хордлогын улмаас нас барсан хүний тоо	Тайлбар

Мэдээлсэн хүний овог, нэр:

Албан тушаал, ажлын газрын хаяг

Холбоо барих утасны дугаар:

12

Эрүүл мэндийн сайдын 2023 оны
 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн 1422 дугаар
 тушаалын 4 дүгээр хавсралт

ХИМИЙН ХОРДЛОГЫГ ТАНДАХ ТАРХВАР СУДАЛГААНЫ ХУУДАС

Өвчтөнд илэрч буй эмнэл зүйн шинж тэмдэг:	
Эмнэлгийн нэр:	Огноо:
Үзлэг хийсэн эмчийн нэр:	Цаг:
Өвчтөний овог:	Өвчтөний нэр:
Хүйс: эрэгтэй эмэгтэй Нас:..... Ам бүл:.....	Регистрийн дугаар:
Гэрийн хаяг:	
Оршин суугаа улс:	Иргэншил:
Оршин суугаа хот:	Утасны дугаар:
Цахим шуудангийн хаяг:	ЭМД-ын дугаар:
Өвчтөн химийн бодист өртсөн үү?	Тийм Үгүй Эргэлзээтэй
Хэрэв тийм бол өртсөн огноо:	
Хаана, хэрхэн өртсөн тухай мэдээлэл:	
Хордсон дарууд арга хэмжээ авсан эсэх:	Тийм Үгүй
Өвчтөнд хордлогын ямар нэгэн шинж тэмдэг илэрсэн:	Тийм Үгүй
Хэрэв тийм бол ямар шинж тэмдэг илэрсэн талаар:	
Хордлогын шинж тэмдэг анх илэрсэн огноо:	
Химийн бодисын нэр, шинж байдал:	
Химийн бодисын физик төлөв:	Хатуу Шингэн Уур/хий Мэдэхгүй
Өртсөн зам:	Амьсгалаар Амаар Арьсаар Мэдэхгүй
Өвчтөний ухаан санааны байдал:	Асуултад хариулах чадвартай Ухаан саруул Өвдөлтийг мэдэрнэ Ухаангүй
Лабораторийн шинжилгээ хийсэн эсэх:	Тийм Үгүй
Өвчний шалтгаан үүсгэгч:	
Химийн хордлогын хам шинж, тохиолдлын тодорхойлолт:	Батлагдсан Сэжигтэй Магадлалтай

Эцсийн онош:

.....

Лабораториор Эмнэл зүйгээр Тархвар судлалаар

Дүгнэлт гаргасан: Тархвар судлагч эмч:

Амбулатори/Стационарын эмч:

--- ооо ---

**ХИМИЙН ХОРДЛОГЫН ДЭГДЭЛТ-ҮЙЛ ЯВДАЛД СУУРИЛСАН ТАНДАЛТЫН
 МЭДЭЭГ БҮРТГЭХ ХУУДАС**

1.	Үйл явдлын төрөл:	Хүний халдварт өвчин Мал, амьтны халдварт өвчин, гэнэтийн хорогдол Зоонозын шалтгаант халдварт өвчин Химийн осол, хордлого Хоолны хордлого, хордлогот халдвар Байгалийн гамшиг Химийн бодисын алдагдал Цацрагийн хордлого Шалтгаан нь тодорхойгүй өвчлөл, нас баралт Террорист халдлага Олны хамарсан эмх замбараагүй байдал, осол гэмтэл Орчны бохирдол Бусад (бичих)
2.	Үйл явдал мэдээлэгдсэн огноо:	Он _____ сар _____ өдөр _____ цаг _____ мин _____
3.	Эх сурвалж:	Байгууллага Иргэн Интернэт мэдээлэл Телевиз Радио Сонин хэвлэл Эмч, мэргэжилтэн Лаборатори Бусад
4.	Үйл явдлыг мэдээлсэн:	Байгууллага, мэргэжилтний нэр, утас:
5.	Үйл явдал хаана болсон:	Google map:
6.	Үйл явдал эхэлсэн огноо:	Он _____ сар _____ өдөр _____ цаг _____ мин _____
7.	Өртсөн: Хүний тоо Малын тоо Амьтны тоо..... Орчин (газар нутаг) Талбайн хэмжээ Объект.....	
8.	Нас барсан: Хүний тоо Малын тоо	

	Амьтны тоо..... Эвдэрсэн сүйрсэн: Объектын тоо.....	
9.	Лабораторийн шинжилгээнд дээж/сорьц авсан эсэх:	Тийм Үгүй
10.	Дээж/сорьцын төрөл:	
11.	Лабораторийн шинжилгээний дүн:	
12.	Нэмэлт мэдээлэл:	
13.	Мэдээлсэн:	Байгууллага:..... Албан тушаал:..... Нэр:..... Гарын үсэг:.....

--- оОо ---

ХИМИЙН БОДИСЫН АНГИЛАЛ, ХОРДЛОГОТ ӨВЧНИЙ ҮЕД ИЛРЭХ ЭМНЭЛ ЗҮЙН ШИНЖ ТЭМДГИЙН ЛАВЛАГАА

Нэг. Химийн бодисын эмнэл зүйн практикт түгээмэл ашиглах ангилал

№	Химийн бодисын ангилал	Тайлбар
1.	Үйлдвэрлэлийн химийн бодис	<ul style="list-style-type: none">- Органик уусгагч (дихлорэтан)- Шатахуун- Метан- Пропан- Бутан- Будагч (аналин)- Ферон- Спирт (метил, этил) гэх мэт
2.	Химийн хор	<ul style="list-style-type: none">- Хлорорганик пестицид (гексахлоран, полихлорфенамен)- Фосфорорганик инсектицид (карбофос, хлорфос, фосфамид, трихлорметафос-3, метилмеркаптофос)- Органик мөнгөн усны бэлдмэл (граназон),- Карбамины хүчлийн бүтээгдэхүүн (севин)- Байлдааны хорууд (зарин, иприт, фосген) гэх мэт
3.	Эмийн бодис	<ul style="list-style-type: none">- Нойрсуулагч- Тайвшруулагч- Зүрх судасны- Наркотик- Антибиотик- Био бэлдмэлүүд гэх мэт
4.	Ахуйн химийн бодис	<ul style="list-style-type: none">- Хүнсний нэмэлтүүд- Угаалга цэвэрлэгээний бодис- Гоо сайхны бүтээгдэхүүн гэх мэт
5.	Амьтны ургамлын хоронд	<ul style="list-style-type: none">- Мөөг- Ургамал- Могой- Зөгий- Ямаан ууц гэх мэт

Хоёр. Хортой бодисын хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх хоруу чанарын ангилал

№	Хортой бодисын төрөл	Нэгдлүүд
1.	Мэдрэл саажуулах хор /бүтэлт, таталт, саажилт/	Фосфорорганик бодис/ хлортфос, карбофос, никотин, анабазин, байлдааны хоронд, зарин/

2.	Арьс салстаар шимэгддэг хор /хэсэг газрын ба ерөнхий/	Дихлоэтан, гексахлоран, байлдааны хоронд / иприт, люизит/ цууны хүчил, хүнцэл, мөнгөн ус
3.	Ерөнхий үйлчилгээтэй хор /хүчилтөрөгчийн дутагдал, тахины хаван, шок, саажилт/	Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл, этилийн спирт, байлдааны хоронд / синилийн хүчил буюу цианы хүчил, хлорциан/
4.	Амьсгал боогдуулагч хор (уушгины хаван)	Хлор, хлорликрин
5.	Нулимс асгаруулагч, цочроогч хор	Азотын дутуу исэл /фосген, дифосген/ см-ээс адамсит/ хүчил, шүлтийн уур
6.	Сэтгэл мэдрэлийн хор	Наркотик, атротик, байлдааны хоронд /ISD-лезиргины хүчлийн нэгдлүүд
7.	Хорт альбумин хор	Рицин, абрин

Гурав. Зарим химийн бодисын хордлогын үед илрэх эмнэл зүйн шинж тэмдэг

№	Хордлогын төрөл	Үүсгэгч, гол төлөөлөгч	Илрэх шинж тэмдэг
1.	Ерөнхий үйлчилгээтэй хордуулах бодисын хордлого	<ul style="list-style-type: none"> - Устөрөгчийн цианид буюу синилийн хүчил (Hydrogen cyanide, HCN) - Цианийн хлорид (Cyanogen chloride, CNCl) зэрэг циант нэгдлүүд - Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл (Carbon monoxide, CO) 	<p>Хөнгөн зэргийн өртөлт: (Цусан дахь цианидын түвшин 2 мг/л-ээс доош)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Толгой эргэж, өвдөлт өгнө - Бөөлжис хүрнэ - Амьсгаадаж цээж бачуурна - Айдас, түгшүүрт автана - Аманд металын амт амтагдана - Нүдний гэмтэл - Арьс цочрох <p>Дунд зэргийн өртөлт: (Цусан дахь цианидын түвшин 2-3 мг/л)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Толгой эргэж, өвдөлт өгнө - Бөөлжис хүрнэ, бөөлжинө - Өртөлтөнд орсон хүн айдас сандралд орсон байна - Өртөлтөнд орсон хүний ухаан санаа самуурна - Амьсгаадна, цээж бачуурна - Таталт өгч, өртөлт удаан хугацаагаар үргэлжилсэн тохиолдолд комд орно <p>Хүнд зэргийн өртөлт: (Цусан дахь цианидын түвшин 3-4 мг/л)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ихэвчлэн амьсгал түргэн хугацаанд гүнзгийрч, аяндаа амьсгал тасалдаж эхлэнэ - 20-30 секундын дараа таталт үүснэ - Уналт, ком үүсэж, амьсгал зогсож, хэдэн минутын дотор хүүхэн хараа өргөснө

			<ul style="list-style-type: none"> - Хэвийн бус хөхрөлт үүсэж, заримдааарьс улаан ягаан өнгөтэй болно - Үхэлд хүргэнэ <p>Хожуу илрэх шинж:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Самуурах - Сэтгэн бодох чадвар буурах - Дайвах - Паркинсоны өвчний шинж илрэх - Дүлийрэх - Ослын дараах хямралын шинж ажиглагдах
2.	Мэдрэлд нөлөөлөх фосфорорганик бодисуудын хордлого	<ul style="list-style-type: none"> - Зарин (sarin) - Зоман (soman) - Табун (tabun) - VX хий (C.A.S:5078269-9) - Мэрэгч - Шавж устгагч ахуйн ба үйлдвэрийн хорт бодис 	<p>Хөнгөн зэргийн өртөлт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэн хараа бага зэрэг нарийсна - Нүд өвдөж, хараа бүдгэрнэ - Нулимс, нус гоожно - Шүлс ихээр ялгарна - Нүд гөлийнө - Толгой өвдөж, бөөлжис цутгана - Хөнгөн зэргийн булчингийн сулрал илэрнэ - Хэсэг газрын булчингийн чичиргээ үүснэ - Хөнгөн зэргийн сандрал илэрнэ <p>Дунд зэргийн өртөлт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэн хараа нарийсаж, эвэрлэг бүрхэвч улайна - Толгой эргэж, зүг чиг алдана - Ханиалгах, амьсгаадах, найтаах шинжүүд илэрнэ - Шүлс гоожих, цэр ихээр гарах, гуурсан хоолойн шүүрэл ихсэх, гуурсан хоолойн агшилт илрэх - Амьсгалахад хүндрэлтэй болно - Булчин чичирнэ - Булчин суларч, ядарч, сульдана - Бөөлжих, суулгах, шээс ихээр ялгарах шинжүүд илэрнэ <p>Хүнд зэргийн өртөлт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хүүхэн хараа цэг хэмжээтэй болж нарийсна - Ухаан санаа самуурч, сандран - Татна - Шүүрлийн хэмжээ нэмэгдэнэ - Зүрхний хэм алдагдана - Ухаан алдана - Амьсгал зогсоно - Үхнэ <p>Хожуу илрэх шинж:</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - 1-4 хоногийн дараа тархины цахилгаан бичлэгт өөрчлөлт илрэх - Төвлөрөх чадвар болон ой санамж муудах - Гэмтлийн дараах хямралын шинж илрэх - Амьсгалын цочмог дутагдал - Саажилт
3.	Сэтгэц, мэдрэлд нөлөөтэй буюу психотомиметик үйлчлэлтэй бодисуудын хордлого	<ul style="list-style-type: none"> - Лизергины хүчил агуулсан нэгдлүүд (LSD) - Псилоцибин (psilocybin) - Гармин (garmine) - Буфотенин (bufotenine) - Мескалин (mescaline) - Диметилтриптамин (dimethyltryptamine) зэрэг ургамлын гаралтай психотомиметикүүд - Бензилийн хүчлийн уламжлалууд (benzoic acid derivatives) - BZ хий - Дитран - N-метил-3-пиперидилбензилат - N-этил-3-пиперидилбензилат зэрэг нийлэг психотомиметикүүд 	<p>Лизергины хүчил агуулсан нэгдлүүдийн хордлогын шинжүүд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хордолтоос 20-30 минутын дараа хордлогын шинж тэмдэг эхэлж, 1-2 цагийн дараа оргил үедээ хүрч 6-8 цаг үргэлжилнэ - Сэтгэхүйн хүлээн авах чадвар, вегатив ба эрхтэн тогтолцооны хямралтай хамт илэрнэ - Бие сулрах, ядрах, даарах, толгой эргэх, өвдөх, тайван бус болох - Хүүхэн хараа өргөсөх - Орчны юмсын хэлбэр өөрчлөгдөх - Цаг ба орчны баримжаа алдагдаж, өөрийгөө танихаа болино - Сонсголын болон нүдний харааны хий үзэгдэл үүснэ - Айдас үүсэж, өөрийн үйлдлийн бурууг мэдэрч, тусламж хүсэх боловч зөв шийдвэр гаргаж чадахгүй, нэрээ нэрлэж чадахгүй болно - Чих шуугих, толгой дүүрэх, нүд улайх, хүүхэн хараа өргөсөх шинж илэрнэ - Биеийн халуун нэмэгдэх, амьсгал гүнзгийрч удаашрах, хөдөлгөөний хямрал, гуйвах, булчин таталдах шинж илэрнэ - Хөдөлгөөний эвсэл алдагдах, таталт саажилт илэрнэ <p>BZ бүлгийн бодисуудын хордлогын шинж:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Атропин тест хордлогыг үүсгэх онцлогтой - Хүүхэн хараа өргөсөх, ойрын хараа муудах, ам татах, арьс улайх, толгой эргэх - Төв мэдрэлийн тогтолцооны саажилтаас болж, нас барах эрсдэлтэй

4.	<p>Арьсаар дамжих, цэврүү үүсгэгч үйлчилгээтэй химийн бодисуудын хордлого</p>	<p>-Иприт (Solfuro di 2,2'-diclorodietile) буюу гичийн хий /mustard/,</p> <p>-Люизин (lewisite, 2-chloroethenylarsonous dichloride)</p>	<p>Иприт ба гичийн хийн хордлогыг оношлох:</p> <p>Цочмог нөлөөллийн үед Нүд: Хөнгөн зэргийн үед:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нууц үе 4-12 цаг байна. - Нулимс гоожин - Нүд нуухтана, улайж, өвдөнө. - Нүд орчмоор хөнгөн зэрэг хавагнана. - 1-2 долоо хоногийн дараа эдгэрнэ. <p>Дундаас хүнд зэргийн үед:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нууц үе 1-3 цаг - Зовхины булчин агших, зовхи буулгахад зовуурилна. - Ихэвчлэн түр зуур хараа алдана. - Нүдний эвэрлэг шархална, нүдэнд цагаа бууж, үхжилт явагдана. <p>Арьс:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Цавь, бэлэг эрхтэн орчим, суга, хүзүү гэх мэт биеийн халуун, чийглэг хэсгүүд өртөлтөд илүү эмзэг байдаг. - 6-12 цагийн дотор арьс улайна. - 13-24 цагийн дотор тунгалаг шар өнгөтэй, шингэн агуулсан цэврүү үүснэ (хамгийн удаандаа 48-72 цагт). Шингэн нь мастард агуулаагүй, амархан хагардаг, 1,4 долоо хоногийн турш аажуу эдгэрнэ. - 42-72 цагийн дотор загатнаа үүснэ. - Хаван бууж, несөөжнө. - Нянгийн хоёрдогч халдвар үүсэх эрсдэлтэй. <p>Амьсгалын эрхтний тогтолцоо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хоолой сөөж, 2-6 цагийн дотор дуу гарахаа болино. - Бусад шинж тэмдэг удаан, 1-3 хоногт илэрнэ. - Эхлээд хий, аажимдаа цэртэй ханиалгана, цэрээр үхэжсэн салст гадагшилна. - Амьсгаадна - Халуурна - Хоолой, гүйлсэн булчирхай, тагнай, хүүхэн хэл, залгиур хоолой болон цагаан мөгөөрсөн хоолой улайж хөөж хавагнах, юм залгихад
----	---	---	---

		<p>хөндүүрлэнэ. Хавагнана, 1-3 өдөрт шархална. Хуурамч мембран болон хаван нь залгиур хоолой бөглөрлийн шалтгаан болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Химийн бодисын шалтгаант уушгины үрэвсэл, амьсгалын цочмог хямралын хам шинж илэрнэ. - Бактерийн хоёрдогч халдвар үүсэх эрсдэлтэй. - Үхэлд хүргэж болно. <p>Архаг өртөлт нь амьсгалын замын хавдрын эрсдэлийг нэмэгдүүлдгийг анхаарах нь зүйтэй.</p> <p>Люизит, хүнцэл агуулсан органик нэгдлүүдийн хордлогыг оношлох Нүд өртсөн тохиолдолд:</p> <p>Хөнгөн өртөлтийн үед даруй илрэх шинж:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зовхины булчин агших, хөндүүрлэнэ - Нулимс гоожин - Нүд хавагнана. - 1-2 долоо хоногийн дараа илаарьшиж, хэвийн байдалд орно. <p>Дунд болон хүнд зэргийн өртөлтийн үед илрэх шинж тэмдэг:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ихэвчлэн түр зуурын хараа алдалт үүснэ. - Эвэрлэгийн шархлаа, үүлшилт, үхжил үүснэ. - Нүдний алимын нэвчилт ихэснээс үүдэх урхагууд илэрнэ. <p>Арьсаар өртсөн тохиолдолд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Өртсөн даруй арьс халуун оргиж, түлэгдэлт мэдрэгдэнэ. - 15-30 минутын дотор улайлт үүснэ. - Улайсан газар 3-6 цагийн дотор цэврүү үүсч, улмаар өргөжин тэлсээр бүх биеийг хамарна (4 өдрийн дотор). Цэврүүний шингэн нь люизит агуулаагүй байх ба 1-4 долоо хоногийн дараа эдгэрнэ. - Арьсанд нөсөөжилт өөрчлөлт үүсэхгүй. - Шингэн хэлбэрээр өртсөн тохиолдолд арьсны гүн давхрагад хүнд түлэгдэл явагдаж, үхжилт үүсэж болно.
--	--	--

			<p>- Хоёрдогчоор нянгийн халдвар үүсэх боломжтой.</p> <p>Амьсгалын замаар өртсөн тохиолдолд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нус гоожно, хоолой халуу оргиж, хөндүүрлэнэ. - Хоолой сөөнгөтөх, дуугарч чадахгүй болох, ханиалгана. - Ханиалгахад цэр гарна, ханиалгаар үхэжсэн салст гадагшилна. - Амьсгаадна - Халуурна - Хоолой, гүйлсэн булчирхай, тагнай, хүүхэн хэл, залгиур хоолой, төвөнх улайж, хөндүүр, хавагнан мөн шархлаа үүссэн байна. Хуурамч мембран үүсэх болон хоолой хавагнаснаас амьсгалын замын бөглөрөл үүсэж болно. - Бактерийн хоёрдогч халдвар үүсэх эрсдэлтэй. - Үхэлд хүргэж болно.
5.	Амьсгал боогдуулагч хортой бодисын хордлого	<p>-Фосген (COCl_2),</p> <p>-Дифосген ($\text{C}_2\text{Cl}_4\text{O}_2$),</p> <p>-Хлорпирин(гурван хлорт нитрометан (CCl_3NO_2))</p>	<p>Фосгены өртөлтийн үед илрэх шинж:</p> <p>Шууд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нулимс гоожин, нүд өвдөнө - Зовхи татна - Дотор муухайрч, бөөлжинө - Дотор давчдан, цээжээр өвдөнө - Амьсгаадаж, амьсгаа давхцана - Артерийн даралт багасна - Зүрхний хэм удаашрах/хурдасна - Шингэнтэй харьцсан үед түлэгдэх, нүд гэмтэнэ - Хоолой зангирна - Цусны задрал явагдаж, богино хугацаанд нас барна <p>Далд үе:</p> <p>2-72 цагийн хооронд үргэлжилнэ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Шинж тэмдэг илрэхгүй - Өртөгсөд эрүүл мэт харагдана - Өртөлтөөс хойш 72 цагийн дотор дасгал хийлгэж, шинж тэмдгийг илрүүлж болно. <p>Хожуу үе:</p> <p>Далд үеийн дараа</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хөөсөрхөг шүлс ялгарах, амьсгаадах, ханиалгах, амьсгалахад хүндрэлтэй болно. - Зүрхний бус уушгины хаван үүснэ

			<ul style="list-style-type: none"> - Артерийн даралт буурах, хүчилтөрөгчийн дутагдал үүснэ. - Судасны цохилт хурдсах, зүрх хурдан цохилно - Уушгины эдэд үжжилт явагдана - Хоёрдогч уушгины үрэвсэл үүснэ - Амьсгал давчдах хам шинж илэрнэ - Нас барна
6.	Цочроогч, нулимс асгаруулагч үйлчилгээтэй, шатаагч холимог бодисуудын хордлого	<p>-CS (Динтирил о-хлорбензидин малоны хүчил),</p> <p>-Адамсит (Dibenzo-1-chloro-1, 4-хүнцэл($\text{HN}(\text{C}_6\text{H}_4)_2\text{AsCl}$)),</p> <p>-Дифенил хлорт хүнцэл ($\text{C}_{12}\text{H}_{10}\text{AsCl}$),</p> <p>-Дифенил циант хүнцэл ($\text{C}_{13}\text{H}_{10}\text{AsN}$)- цочроогч үйлчилгээтэй,</p> <p>-Лакриматорууд-нулимс асгаруулагч үйлчилгээтэй,</p> <p>-Напалм,</p> <p>-пирогель,</p> <p>-термит -шатаагч үйлчилгээтэй бодисууд</p>	<p>CS (Динтирил о-хлорбензидин малоны хүчил) бодис:</p> <p>Даруй илрэх нөлөөлөл:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нүд хүчтэй хорсоно - Хоолой хорсоно - Нулимс асгарна - Найтаалгана - Ханиалган - Шүлс гоожно - Амьсгаадна - Хамрын салст, нүдний салстын үрэвсэл (ринит, конъюзтивит) үүснэ. <p>Өндөр тунгаар хордох үед:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Салстын цочролын улмаас маш хүчтэй амьсгаадна - Огьж, бөөлжин, гүйлгэнэ - Хамраас цус гарна - Цагаан мөгөөрсөн болон гуурсан хоолойн үрэвслийн шинж илэрнэ - Мөн энэ үед хүчтэй цочролын улмаас арьсанд цэврүү үүсэж болно <p>Адамсит, дифенилхлорарсин, дифенилцианарсин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Амьсгалын дээд замын цочрол үүснэ. - Хордсон агаарт 1-2 мин болсны дараа хамар хоолой хорсож, нус гоожих улмаар цээж давчдах шинж илэрнэ - Өвдөлт ихсэж, 10-15 минутын дараа тэвчихийн аргагүй өвдөнө - Тагнай, хамрын салст хөөж аажмаар улайна - Эдгээр шинжүүд 1-3 цагийн дараа алга болох боловч удаан хугацаагаар хордсон нөхцөлд шимэгдэлтийн улмаас үүссэн ерөнхий хордлого 1-2 хоног үргэлжилнэ. Энэ үед өртөгсөд идэвхгүй, дорой байдалтай гуйвж,

		<p>булчин сулран, арьс мэдээгүй, гар хөл "оймс, бээлий өмссөн мэт" болно.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Амьсгаадна - Хордсон ус, хүнсийг хэрэглэснээс хоол боловсруулах замын хордлого үүсэх боломжтой. Энэ үед ходоод өвдөх, огиж бөөлжих шинж илэрнэ <p>Лакриматорууд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хордсон агаарт 5-10 секунд болоход нүд хүчтэй өвдөж, нулимс гоожино - Нүд цавчилж, гэрэлд гялбана - Толгой өвдөнө - Нүдний салс улайна - Баг өмссөн буюу хордсон бүсээс гарсан үед 20-30 минутын дараа өвчин намдаж, 1-2 цагийн дараа эдгээр шинжүүд бүрэн алга болно - Өндөр тунгаар удаан хугацаагаар хордсон үед конъюзтивит өгч, улайх, хавагнах, ухархайгаар хатгах, арьсны цочрох үүсэх шинжүүд илрэх ба энэ байдал 2-5 хоног үргэлжилнэ. - Амьсгалын замын цочрол сул илэрч болно <p>Шатаагч бодисууд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Напалм, пирогель нь хувцас биед наалдан шатаж, хүнд хэлбэрийн түлэгдэл үүсгэнэ - Напалмын түлэгдэл 5 шатыгдамжин явагдана. Үүнд: <ol style="list-style-type: none"> 1. Арьс улайх 2. Эпипермис (өнгөн давхраа) хөндийрч цэврүүтэх, 3. Гүн цэврүү үүсч, шархлаа үүсэх 4. Арьс, арьсны доорх өөхөн эдийн түлэгдэл үүсэх 5. Булчин, шөрмөс, холбоо, үеийг хамарсан гүний түлэгдэл үүсэх - Напалмын үед үүсэх түлэгдэлтийн өвчин 4 үеийг дамжин явагдана. Үүнд: <ol style="list-style-type: none"> 1. Түлэгдэлтийн шок (3-4 хоног) 2. Биеийн талбайн 10-аас дээш хувийг хамарсан үеийн түлэгдэлтийн хордлого (30-40 хоног)
--	--	---

			<p>3. Сорвижилтын ба тураалын үе. Энэ үед бодисын солилцооны гүнзгий хямрал, уургийн дутагдал, хоёрдогч анеми буюу цус багадалт үүснэ,</p> <p>4. Эдгэрэлтийн үе</p>
7.	Хорт альбумин хордлого	-Рицин -Абрины	<p>ЗАЛГИСАН даруйд илрэх эмнэл зүйн шинж:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Гэдэс өвдөх, базлах шинж илэрнэ - Ойр ойрхон бөөлжинө - Суулгах бөгөөд цустай байж болно - Ходоод гэдэсний замын цус алдалт үүснэ - Шингэн дутагдаж, ам цангах, толгой өвдөх, артерийн даралт унах шинжүүд илэрч болно - Биохимийн шинжилгээгээр элэгний үйл ажиллагааны үзүүлэлтүүд хэвийн бус гарна - Шээсэнд цус илрэх, шээсээр уураг алдах, цагаан эсийн тоо өндөр байх шинжүүд илэрнэ - Ходоод дурандахад олон тооны шархлаа илэрнэ - Цусны сийвэн багасах, судсанд цусны бүлэн олшрох, олон эд эрхтний үйл ажиллагааны доголдол үүсэх зэрэг шинжүүд үүснэ <p>АМЬСГАЛСАН даруйд илрэх эмнэл зүйн шинж:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Халуурна - Ханиалгана - Амьсгаа давхацна - Дотор давчидна - Үе, булчин өвдөнө - Уушги устана - Артерийн даралт багасна - Амьсгал боогдоно - Амьсгал давчдах хам шинж илэрнэ

12-дугаар сарын 05-ны өдрийн 12-дугаар тушаалын 7 дугаар хэвсрэлт

ХИМИЙН БОДИСЫН ХОРДЛОГОТ
ӨВЧНИЙ ОЛОН УЛСЫН АНГИЛАЛ

(ICD-10, XIX ДҮГЭЭР БҮЛЭГ)

№	Дэд бүлэг	Код	Нэршил
ХАЛУУНЫ БА ХИМИЙН ҮЙЛЧЛЭЛЭЭР ТҮЛЭГДЭХ			
1	T20	Толгой ба хүзүү халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
2		T20.4	Толгой ба хүзүүний зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
3		T20.5	Толгой ба хүзүүний I зэргийн химийн түлэгдэл
4		T20.6	Толгой ба хүзүүний II зэргийн химийн түлэгдэл
5		T20.7	Толгой ба хүзүүний III зэргийн химийн түлэгдэл
6	T21	Их бие халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
7		T21.4	Их биеийн зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
8		T21.5	Их биеийн I зэргийн химийн түлэгдэл
9		T21.6	Их биеийн II зэргийн химийн түлэгдэл
10		T21.7	Их биеийн III зэргийн химийн түлэгдэл
11	T22	Мөрний бүслүүр ба дээд мөчний бугуй ба сарвуунаас бусад хэсэг халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
12		T22.4	Мөрний бүслүүр ба дээд мөчний бугуй ба сарвуунаас бусад хэсэг зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
13		T22.5	Мөрний бүслүүр ба дээд мөчний бугуй ба сарвуунаас бусад хэсгийн I зэргийн химийн түлэгдэл
14		T22.6	Мөрний бүслүүр ба дээд мөчний бугуй ба сарвуунаас бусад хэсгийн II зэргийн химийн түлэгдэл
15		T22.7	Мөрний бүслүүр ба дээд мөчний бугуй ба сарвуунаас бусад хэсгийн III зэргийн химийн түлэгдэл
16	T23	Бугуй ба сарвуу халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
17		T23.4	Бугуй ба сарвууны зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
18		T23.5	Бугуй ба сарвууны I зэргийн химийн түлэгдэл
19		T23.6	Бугуй ба сарвууны II зэргийн химийн түлэгдэл
20		T23.7	Бугуй ба сарвууны III зэргийн химийн түлэгдэл
21	T24	Түнх ба доод мөчний шагай ба тавхайнаас бусад хэсэг халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
22		T24.4	Түнх ба доод мөчний шагай ба тавхайнаас бусад хэсгийн зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
23		T24.5	Түнх ба доод мөчний шагай ба тавхайнаас бусад хэсгийн I зэргийн химийн түлэгдэл
24		T24.6	Түнх ба доод мөчний шагай ба тавхайнаас бусад хэсгийн II зэргийн химийн түлэгдэл
25		T24.7	Түнх ба доод мөчний шагай ба тавхайнаас бусад хэсгийн III зэргийн химийн түлэгдэл
26	T25	Шагай ба тавхай халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэнэ	

27		T25.4	Шагай ба тавхайн зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
28		T25.5	Шагай ба тавхайн I зэргийн химийн түлэгдэл
29		T25.6	Шагай ба тавхайн II зэргийн химийн түлэгдэл
30		T25.7	Шагай ба тавхайн III зэргийн химийн түлэгдэл
НҮД БА ДОТОР ЭРХТНЭЭР ХЯЗГААРЛАГДСАН ХАЛУУНЫ ҮЙЛЧЛЭЛИЙН БА ХИМИЙН ТҮЛЭГДЭЛ			
31		Нүд ба түүний дайвар халууны үйлчлэлийн ба химийн түлэгдэл	
32		T26.5	Зовхи ба нүдний ухархай орчмын химийн түлэгдэл
33	T26	T26.6	Нүдний эвэрлэг ба конъюктивийн хүүдийн химийн түлэгдэл
34		T26.7	Нүдний алим хагарахад хүргэдэг химийн түлэгдэл
35		T26.8	Нүд ба түүний дайврын бусад хэсгийн химийн түлэгдэл
36		T26.9	Нүд ба түүний дайврын тодорхойгүй хэсгийн химийн түлэгдэл
37			Амьсгалын эрхтэн халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх
38	T27	T27.4	Төвөнх ба мөгөөрсөн хоолойн химийн түлэгдэл
39		T27.5	Төвөнх, мөгөөрсөн хоолойн ба уушгины хавсарсан химийн түлэгдэл
40		T27.6	Амьсгалын замын бусад хэсгийн химийн түлэгдэл
41		T27.7	Амьсгалын замын тодорхойгүй хэсгийн химийн түлэгдэл
42		Бусад дотор эрхтэн халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
43	T28	T28.5	Ам ба залгиурын химийн түлэгдэл
44		T28.6	Улаан хоолойн химийн түлэгдэл
45		T28.7	Хоол боловсруулах эрхтний бусад химийн түлэгдэл
46		T28.8	Шээс бэлгийн замын дотор эрхтний химийн түлэгдэл
47		T28.9	Бусад ба тодорхойгүй дотор эрхтний химийн түлэгдэл
БИЕИЙН ОЛОН БА ТОДОРХОЙГҮЙ ХЭСЭГ ХАЛУУНЫ БА ХИМИЙН ҮЙЛЧЛЭЛЭЭР ТҮЛЭГДЭХ			
48		Биеийн олон хэсэг халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
49	T29	T29.4	Биеийн олон хэсгийн зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
50		T29.5	Биеийн олон хэсгийн химийн түлэгдэл, I зэргээс хэтрээгүй
51		T29.6	Биеийн олон хэсгийн химийн түлэгдэл, II зэргээс хэтрээгүй
52		T29.7	Биеийн олон хэсгийн химийн түлэгдэл, III зэргээс хэтрээгүй
53		Биеийн тодорхойгүй хэсэг халууны ба химийн үйлчлэлээр түлэгдэх	
54	T30	T30.4	Биеийн тодорхойгүй хэсгийн зэрэг тодорхойгүй химийн түлэгдэл
55		T30.5	Биеийн тодорхойгүй хэсгийн I зэргийн химийн түлэгдэл
56		T30.6	Биеийн тодорхойгүй хэсгийн II зэргийн химийн түлэгдэл
57		T30.7	Биеийн тодорхойгүй хэсгийн III зэргийн химийн түлэгдэл
58		Биеийн гадаргын гэмтлийн хэмжээгээр ангилсан химийн түлэгдэл	
59	M32	T32.0	Биеийн гадаргын 10-аас бага хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
60		T32.1	Биеийн гадаргын 10-19 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
61		T32.2	Биеийн гадаргын 20-29 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
62		T32.3	Биеийн гадаргын 30-39 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
63		T32.4	Биеийн гадаргын 40-49 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
64		T32.5	Биеийн гадаргын 50-59 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
65		T32.6	Биеийн гадаргын 60-69 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
66		T32.7	Биеийн гадаргын 70-79 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
67		T32.8	Биеийн гадаргын 80-89 хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
68		T32.9	Биеийн гадаргын 90 ба түүнээс дээш хувийг хамарсан химийн түлэгдэл
ЭМИЙН БОДИС, ЭМ, БИОЛОГИЙН БЭЛДМЭЛИЙН ХОРДЛОГО			

69		Тогтолцооны үйлчлэлтэй антибиотикийн хордлого
70		T36.0 Пенциллины бүлэг
71		T36.1 Цефалоспорны бүлэг ба бусад бета-лактат антибиотик
72		T36.2 Хлорамфенколын бүлэг
73	T36	T36.3 Макролидууд
74		T36.4 Тетрациклины бүлэг
75		T36.5 Аминогликозидын бүлэг
76		T36.6 Рифампицины бүлэг
77		T36.7 Мөөгөнцөрийн эсрэг тогтолцооны үйлчлэлтэй антибиотик
78		T36.8 Тогтолцооны үйлчлэлтэй бусад антибиотик
79		T36.9 Тогтолцооны үйлчлэлтэй антибиотик, тодорхойгүй
80		Халдвар үүсгэгч ба шимэгчийн эсрэг тогтолцооны үйлчлэлтэй бусад эмийн хордлого
81		T37.0 Сульфаниламид
82		T37.1 Микобактерийн эсрэг эм
83		T37.2 Хумхаа ба цусны бусад эгэл биетний эсрэг эм
84	T37	T37.3 Эгэл биетний эсрэг эм
85		T37.4 Цагаан хорхойн эсрэг бусад эм
86		T37.5 Вирусийн эсрэг эм
87		T37.8 Халдвар үүсгэгч ба шимэгчийн эсрэг тогтолцооны үйлчлэлтэй бусад тодорхой эмийн хордлого
88		T37.9 Халдвар үүсгэгч ба шимэгчийн эсрэг тогтолцооны үйлчлэлтэй эмийн хордлого, тодорхойгүй
89		Өөр бүлэгт ангилаагүй даавар, түүний нийтлэг орлуулагч ба дааврын эсрэг үйлчилгээтэй эмийн хордлого
90		T38.0 Глюкокортикоид ба түүний нийтлэг орлуулагч
91		T38.1 Бамбай булчирхайн даавар ба түүний орлуулагч
92		T38.2 Бамбайн эсрэг бэлдмэл
93		T38.3 Инсулин ба чихрийн шижингийн эсрэг уух бэлдмэл
94	T38	T38.4 Жирэмслэхээс хамгаалах уух бэлдмэл
95		T38.5 Бусад эстроген ба прогестроны бэлдмэл
96		T38.6 Өөр бүлэгт ангилаагүй антигонадотропин, антиэстроген, антиандроген
97		T38.7 Андроген ба түүний анаболик орлуулагч
98		T38.8 Бусад ба тодорхойгүй даавар ба тэдгээрийн нийлэг оруулагч бэлдмэл
99		T38.9 Дааврын эсрэг үйлчилгээтэй бусад ба тодорхойгүй бэлдмэл
100		
101		T38.0 Салицилатын бүлэг
102		T38.1 4-аминофенолын уламжлал
103	T39	T38.2 Пиразолны уламжлал
104		T38.3 Үрэвслийн эсрэг стероид бус бэлдмэл
105		T38.4 Өөр бүлэгт ангилаагүй хэрлэгийн эсрэг эм
106		T39.8 Өөр бүлэгт ангилаагүй опиоидын бус өвдөлт намдаах ба халуун бууруулах эмийн хордлого
107		T39.9 Опеиоидын бус өвдөлт намдаах, халуун бууруулах ба хэрлэгийн эсрэг эмийн хордлого, тодорхойгүй

108		Психодислептик (галлюциноген) эмийн хордлого	
109		T40.0 Опиум	
110		T40.1 Хероин	
111		T40.2 Бусад опиоид эм	
112		T40.3 Метадон	
113	T40	T40.4 Бусад нийлэг наркотик	
114		T40.5 Кокаин	
115		T40.6 Бусад ба тодорхойгүй наркотик	
116		T40.7 Олс (каннабис)	
117		T40.8 Ликергид	
118		T40.9 Бусад ба тодорхойгүй психодислептик (галлюциноген) эм	
119			Мэдээгүйжүүлэх эм ба эмчилгээний хийн хордлого
120		T41.0 Амьсгалын наркозын бэлдмэл	
121		T41.1 Судсаар тарьдаг мэдээгүйжүүлэх эм	
122	T41	T41.2 Ерөнхий наркозын бусад ба тодорхойгүй бэлдмэл	
123		T41.3 Хэсгийн мэдээгүйжүүлэх эм	
124		T41.4 Мэдээгүйжүүлэх эм, тодорхойгүй	
125		T41.5 Эмчилгээний хий	
126			Эпилепсийн эсрэг, тайвшруулах, нойрны ба паркинсонизмын эсрэг эмийн хордлого
127		T42.0 Хидантоины уламжлал	
128		T42.1 Иминостилбен	
129		T42.2 Сукцинимид ба оксазолидиндион	
130	T42	T42.3 Барбитурат	
131		T42.4 Бенкодиазепин	
132		T42.5 Өөр бүлэгт ангилаагүй эпилепсийн эсрэг холимог эм	
133		T42.6 Эпиледсийн эсрэг, тайвшруулах ба нойрны бусад эм	
134		T42.7 Эпилепсийн эсрэг, тайвшруулах ба нойрны тодорхойгүй эм	
135		T42.8 Паркинсонизмын эсрэг ба төвийн гаралтай булчингийн хүчдэл сжлржжлах эм	
136			Өөр бүлэгт ангилаагүй сэтгэц нөлөөт эмийн хордлого
137			T43.0 3 ба 4 мөчлөгт антидепрессант
138		T43.1 Моноамин-оксидазын сатуулуур антидепрессант	
139		T43.2 Бусад ба тодорхойгүй антидепрессант	
140	T43	T43.3 Фенотиазны бүлгийн солиорын эсрэг ба нейролептик	
141		T43.4 Бутирофенон ба тиоксантены бүлгийн нейролептик эм	
142		T43.5 Бусад ба тодорхойгүй солиорлын эсрэг ба нейролептик эм	
143		T43.6 Донтох нөлөө бүхий сэтгэц сэргээх эм	
144		T43.7 Өөр бүлэгт ангилаагүй сэтгэц нөлөөт бусад эм	
145		T43.8 Сэтгэц нөлөөт эм, тодорхойгүй	
146			Тусгаар мэдрэлийн тогтолцоонд голчлон нөлөөлөх эмийн хордлого
147			T44.0 Холинэстеразыг дарангуйлагч
148		T44.1 Бусад парасимпатомиметик эм	
149	T44	T44.2 Өөр бүлгийн ангилаагүй ганглиоблокатор	
150		T44.3 Өөр бүлэгт ангилаагүй парасимпатолитик ба спазмолитик эм	
151		T44.4 Өөр бүлэгт ангилаагүй альфа-адренорецепторыг сэдээгч	
152		T44.5 Өөр бүлэгт ангилаагүй бета-адренорецепторыг сэдээгч	
153		T44.6 Өөр бүлэгт ангилаагүй альфа-адренорецепторыг дарангуйлагч	

154		T44.7	Өөр бүлэгт ангилаагүй бета-адренорецепторыг дарангуйлагч	
155		T44.8	Өөр бүлэгт ангилаагүй төвийн үйлчилгээтэй ба адренэргийн нейроныг саатуулагч бэлдмэл	
156		T44.9	Тусгаар мэдрэлийн тогтолцоонд голчлон нөлөөлөх бусад ба тодорхойгүй эм	
157		Өөр бүлэгт ангилаагүй голчлон тогтолцооны үйлчлэлтэй ба хематологийн бэлдмэлийн хордлого		
158		T45.0	Харшлын эсрэг ба бөөлжилтийн эсрэг эм	
159		T45.1	Хавдрын эсрэг ба дархлал дарангуйлах эм	
160		T45.2	Өөр бүлэгт ангилаагүй аминдэм	
161		T45.3	Өөр бүлэгт ангилаагүй фермент	
162	T45	T45.4	Төмөр ба түүний нэгдэл	
163		T45.5	Бүлэгнэлтийн эсрэг бэлдмэл	
164		T45.6	Фибринолизд нөлөөлөх эм	
165		T45.7	Бүлэгнэлтийн эсрэг эмийг дарангуйлагч, К аминдэм ба бусад цус бүлэгнүүлэх эм	
166		T45.8	Голчлон тогтолцооны үйлчлэлтэй ба хематологийн бусад бэлдмэл	
167		T45.9	Голчлон тогтолцооны үйлчлэлтэй ба хематологийн тодорхойгүй бэлдмэл	
168			Зүрх судасны тогтолцоонд голчлон нөлөөлөх эмийн хордлого	
169			T46.0	Зүрхний гликозид ба түүний төстэй эм
170			T46.1	Кальцийн сувгийн блокатор
171		T46.2	Өөр бүлэгт ангилаагүй хэм алдагдлын эсрэг бусад эм	
172		T46.3	Өөр бүлэгт ангилаагүй титэм судас тэлэх бэлдмэл	
173	T46	T46.4	Ангиотензиныг хувиргах ферментийн саатуулуур	
174		T46.5	Өөр бүлэгт ангилаагүй цусны даралт бууруулах бусад эм	
175		T46.6	Цусны липид багасгах ба атеросклерозын эсрэг эм	
176		T46.7	Захын судас тэлэгч эм	
177		T46.8	Судасны бүдүүрлийн эсрэг эм, түүн дотроо судас хатууруулах бэлдмэл	
178		T46.9	Зүрх судасны тогтолцоонд голчлон нөлөөлөх бусад ба тодорхойгүй эм	
179		Хоол боловсруулах тогтолцоонд голчлон нөлөөлдөг эмийн хордлого		
180		T47.0	Хистамины H ₂ -рецепторыг дарангуйлагч	
181		T47.1	Ходоодны хүчил, ходоодны шүүсний ялгаралтыг дарангуйлах бусад эм	
182		T47.2	Сэдээгч туулга	
183	T47	T47.3	Осмотик ба давсан туулга	
184		T47.4	Бусад туулга	
185		T47.5	Хоолны боловсруулалтыг сэдээгч эм	
186		T47.6	Суулгалтын эсрэг эм	
187		T47.7	Бөөлжүүлэх эм	
188		T47.8	Хоол боловсруулах тогтолцоонд голчлон нөлөөлдөг бусад эм	
189		T47.9	Хоол боловсруулах тогтолцоонд голчлон нөлөөлдөг эм, тодорхойгүй	
190	T48	Хөндлөн судалт ба гөлгөр булчин ба амьсгалын тогтолцоонд голчлон нөлөөлөх эмийн хордлого		
191		T48.0	Окситоцины бүлгийн эм	

192		T48.1	Хөндлөн судалт булчин сулруулагч
193		T48.2	Булчинд голчлон нөлөөлөх бусад ба тодорхойгүй эм
194		T48.3	Ханиалга дарах эм
195		T48.4	Цэр ховхлох эм
196		T48.5	Ханиадны эм
197		T48.6	Өөр бүлэгт ангилаагүй багтраагүй эсрэг эм
198		T48.7	Амьсгалын тогтолцоонд голчлон нөлөөлөх бусад ба тодорхойгүй бэлдмэл
199		Арьс ба салстад голчлон нөлөөлөх хэсэг газрын үйлчлэлтэй эм болон нүд, хамар, хоолой ба шүдний өвчинд хэрэглэх бэлдмэлийн хордлого	
200		T49.0	Өөр бүлэгт ангилаагүй мөөгөнцөр, халдвар ба үрэвслийн эсрэг хэсэг газрын үйлчлэлтэй эм
201		T49.1	Загатнаа намдаах эм
202		T49.2	Цэвэрлэх ба аргаах хэсэг газрын үйлчлэлтэй эм
203	T49	T49.3	Зөөлрүүлэх, тайвшруулах ба хамгаалах бэлдмэл
204		T49.4	Кератолитик, кератопластик ба үсийг эмчлэх бусад эм ба бэлдмэл
205		T49.5	Нүдний өвчинд хэрэглэх эм ба бэлдмэл
206		T49.6	Чих, хамар, хоолой, өвчинд хэрэглэх эм ба бэлдмэл
207		T49.7	Хэсэг газрын үйлчлэлтэй шүдний эм
208		T49.8	Хэсэг газрын үйлчлэлтэй бусад эм
209		T49.9	Хэсэг газрын үйлчлэлтэй тодорхойгүй эм
210		Шээс, хөөх эм ба бусад ба тодорхойгүй эмийн бэлдмэл, эм ба биологийн бэлдмэлийн хордлого	
211		T50.0	Минералокортикоид ба тэдгээрийн дарангуйлагч
212		T50.1	Гогцоонд нөлөөлж шээс хөөх эм
213		T50.2	Карбоанхидразын саатуулуур, бензотиадиазин ба шээс хөөх бусад бэлдмэл
214	T50	T50.3	Электролит, энерги ба усны тэнцвэрт нөлөөлөх эм
215		T50.4	Шээсний хүчлийн солилцоонд нөлөөлөх
216		T50.5	Хоолны дуршил бууруулах эм
217		T50.6	Өөр бүлэгт ангилаагүй антидот ба комплексон
218		T50.7	Аналептик бэлдмэл ба опиоид рецепторыг дарангуйлагч
219		T50.8	Оношзүйн бэлдмэл
220		T50.9	Бусад ба тодорхойгүй эмийн бэлдмэл, эм ба биологийн бодис
221		Согтууруулах ундааны хордуулах нөлөө	
222		T51.0	Этанол
223		T51.1	Метанол
224	T51	T51.2	2-пропанол
225		T51.3	Совс
226		T51.8	Бусад спирт
227		T51.9	Согтууруулах ундаа, тодорхойгүй
228		Органик уусгагчийн хордуулах нөлөө	
229		T52.0	Газрын тосны бүтээгдэхүүн
230		T52.1	Бензол
231	T52	T52.2	Бензолын төстүүд
232		T52.3	Глизол
233		T52.4	Кетон
234		T52.8	Бусад органик уусгагч

235		T52.9	Органик уусгагч, тодорхойгүй
236		Өөхний ба анхилуун нүүрс устөрөгчийн халогент уламжлалын хордуулах нөлөө	
237		T53.0	Дөрвөн хлорт нүүрстөрөгч
238		T53.1	Хлороформ
239		T53.2	Трихлорэтилен
240	T53	T53.3	Тетрахлорэтилен
241		T53.4	Дихлорметан
242		T53.5	Хлорфторт нүүрстөрөгч
243		T53.6	Өөхний нүүрстөрөгчийн бусад халогент уламжлал
244		T53.7	Анхилуун нүүрстөрөгчийн бусад халогент уламжлал
245		T53.9	Өөхний ба анхилуун нүүрстөрөгчийн бусад халогент уламжлал, тодорхойгүй
246			Идэмхий бодис хордуулах нөлөө
247		T54.0	Фенол ба түүний төстүүд
248	T54	T54.1	Бусад идэмхий органик нэгдэл
249		T54.2	Идэмхий хүчил ба хүчиллэг бодис
250		T54.3	Идэмхий шүлт ба шүлтлэг бодис
251		T54.9	Идэмхий бодис, тодорхойгүй
252	T55	Саван ба угаалгын нунтгийн хордуулах нөлөө	
253		Металлын хордуулах нөлөө	
254		T56.0	Хар тугалга ба түүний нэгдлүүд
255		T56.1	Мөнгөн ус ба түүний нэгдлүүд
256		T56.2	Хром ба түүний нэгдлүүд
257		T56.3	Кадми ба түүний нэгдлүүд
258	T56	T56.4	Зэс ба түүний нэгдлүүд
259		T56.5	Цайр ба түүний нэгдлүүд
260		T56.6	Цагаан тугалга ба түүний нэгдлүүд
261		T56.7	Берилли ба түүний нэгдлүүд
262		T56.8	Бусад металл
263		T56.9	Металл, тодорхойгүй
264		Бусад органик бус бодисын хордуулах нөлөө	
265		T57.0	Хүнцэл ба түүний нэгдлүүд
266		T57.1	Фосфор ба түүний нэгдлүүд
267	T57	T57.2	Марганц ба түүний нэгдлүүд
268		T57.3	Циант устөрөгч
269		T57.8	Бусад тодорхой органик бус бодис
270		T57.9	Органик бус бодис, тодорхойгүй
271	T58	Нүүрстөрөгчийн дан ислийн хордуулах нөлөө	
272		Бусад хий, утаа ба уурын хордуулах нөлөө	
273		T59.0	Азотын исэл
274		T59.1	Хүхрийн давхар исэл
275		T59.2	Формалдехид
276	T59	T59.3	Нулимс асгаруулах хий
278		T59.4	Хлорт хий
279		T59.5	Фтортын хий ба фторт устөрөгч
280		T59.6	Хүхэрт устөрөгч
281		T59.7	Нүүрстөрөгчийн давхар исэл

282		T59.8	Бусад тодорхой хий, утаа ба уур
283		T59.9	Хий, утаа ба уур, тодорхойгүй
284		Пестицидийн хордуулах нөлөө	
285		T60.0	Органик фосфор ба карбаматат шавжийн хор
286		T60.1	Шавжийн халогент хор
287	T60	T60.2	Шавжийн бусад хор
288		T60.3	Мөөгөнцөрийн ба ургамлын хор
289		T60.4	Мэрэгчдийн хор
290		T60.8	Бусад пестицид
291		T60.9	Пестицид, тодорхойгүй
292	T64	Афлатоксин ба бусад микотоксинаар бохирдсон хүнсний хордуулах нөлөө	
293		Бусад ба тодорхойгүй бодисын хордуулах нөлөө	
294		T65.0	Циант нэгдлүүд
295		T65.1	Стрихнин ба түүний давс
296		T65.2	Тамхи ба никотин
297	T65	T65.3	Бензолын азот ба аминт уламжлал ба түүний төстүүд
298		T65.4	Хос хүхэрт нүүрстөрөгч
299		T65.5	Нитроглицерин ба бусад азотын хүчил ба нийлмэл эфер
300		T65.6	Өөр бүлэгт ангилаагүй будаг ба будагч бодис
301		T65.8	Бусад тодорхой бадисын хордуулах нөлөө
302		T65.9	Тодорхойгүй бодисын хордуулах нөлөө
303	T66	Цацрагийн тодорхойгүй нөлөө	
САНАМСАРГҮЙ ХОРДОХ, ХОРТ БОДИСТ ӨРТӨХ			
304	X40	Опиоид бус өвчин намдаах, халуун бууруулах ба хэрлэгийн эсрэг эмэнд санамсаргүй хордох, өртөх	
305	X41	Өөр бүлэгт ангилаагүй таталтын эсрэг, тайвшруулах, паркинсоны өвчний эсрэг, сэтгэц нөлөөт эмд санамсаргүй хордох, өртөх	
306	X42	Өөр бүлэгт ангилаагүй хар тамхины ба психодислептик эмд санамсаргүй хордох, өртөх	
307	X43	Тусгаар мэдрэлийн тогтолцоонд нөлөөлдөг бусад эмд санамсаргүй хордох, өртөх	
308	X44	Бусад ба тодорхойгүй эм, эмийн бэлдмэл, биологийн бодист санамсаргүй хордох, өртөх	
309	X45	Спиртэд санамсаргүй хордох, өртөх	
310	X46	Органик уусгагч, халоген агуулсан нүүрстөрөгч, тэдгээрийн уураар санамсаргүй хордох, өртөх	
311	X47	Бусад хий, ууранд санамсаргүй хордох, өртөх	
312	X48	Хортон шавж устгах хоронд санамсаргүй хордох, өртөх	
313	X49	Бусад ба тодорхойгүй химийн ба хорт бодисоор санамсаргүй хордох, өртөх	
САНААТАЙГААР ӨӨРТӨӨ ГЭМТЭЛ УЧРУУЛАХ			
314	X60	Опиоид бус өвчин намдаах, халуун бууруулах ба хэрлэгийн эсрэг эмээр өөрийгөө санаатай хордуулах	
315	X61	Өөр бүлэгт ангилаагүй таталтын эсрэг, тайвшруулах, паркинсоны өвчний эсрэг, сэтгэц нөлөөт эмээр өөрийгөө санаатай хордуулах	
316	X62	Өөр бүлэгт ангилаагүй хар тамхины ба психодислептик эмээр өөрийгөө санаатай хордуулах	

317	X63	Тусгаар мэдрэлийн тогтолцоонд нөлөөлдөг бусад эмээр өөрийгөө санаатай хордуулах
318	X64	Бусад ба тодорхойгүй эм, эмийн бэлдмэл, биологийн бодисоор өөрийгөө санаатай хордуулах
319	X65	Спиртээр өөрийгөө санаатай хордуулах
320	X66	Органик уусгагч, халоген агуулсан нүүрстөрөгч, тэдгээрийн уураар өөрийгөө санаатай хордуулах
321	X67	Бусад хий, уураар өөрийгөө санаатай хордуулах
322	X68	Хортон шавж устгах хороор өөрийгөө санаатай хордуулах
323	X69	Бусад ба тодорхойгүй химийн ба хорт бодисоор өөрийгөө санаатай хордуулах
ДАЙРАЛТ, ХАЛДЛАГА		
324	X85	Эм, эмийн бэлдмэл ба биологийн бодисоор бусдыг хорлох
325	X86	Идэмхий бодисоор бусдыг хорлох
326	X87	Хортон шавж устгах хороор бусдыг хорлох
327	X88	Хий, уураар бусдыг хорлох
328	X89	Бусад тодорхой химийн ба хорт бодисоор хордуулах
329	X90	Тодорхойгүй химийн ба хорт бодисоор хордуулах
ТОДОРХОЙГҮЙ СЭДЛЭЭР УЧРУУЛСАН ГЭМТЭЛ		
330	Y10	Опиоид бус өвчин намдаах, халуун бууруулах, хэрлэгийн эсрэг эмд хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
331	Y11	Таталтын эсрэг, тайвшруулах, паркинсоны өвчний эсрэг, сэтгэц нөлөөт эмд хордох, өөр бүлэгт ангилаагүй, сэдэл нь тодорхойгүй
332	Y12	Хар тамхины ба психодислептик эмд хордох, өөр бүлэгт ангилаагүй, сэдэл нь тодорхойгүй
333	Y13	Тусгаар мэдрэлийн тогтолцоонд нөлөөлдөг бусад эмд хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
334	Y14	Бусад ба тодорхойгүй эм, эмийн бэлдмэл, биологийн бодист эмд хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
335	Y15	Спиртэд хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
336	Y16	Органик уусгагч, халоген агуулсан нүүрстөрөгч, тэдгээрийн уураар хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
337	Y17	Бусад хий, уураар хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
338	Y18	Хортон шавж устгах хоронд хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
339	Y19	Бусад ба тодорхойгүй химийн ба хорт бодисоор хордох, сэдэл нь тодорхойгүй
ХУУЛИАР ЗӨВШӨӨРСӨН АЖИЛЛАГАА БА ДАЙНЫ АЖИЛЛАГАА		
340		Хуулиар зөвшөөрсөн ажиллагаа
341	Y35	Y35.0 Хуулиар зөвшөөрсөн ажиллагаанд галт зэвсэг хэрэглэснээс улбаалсан гэмтэл
342		Y35.1 Хуулиар зөвшөөрсөн ажиллагаанд тэсрэх бодис хэрэглэснээс улбаалсан гэмтэл
343		Y35.2 Хуулиар зөвшөөрсөн ажиллагаанд хорт хий хэрэглэснээс улбаалсан гэмтэл